

ועדה מיוחדת לפי סעיף 56 לפקודת הרוקחים [נוסח חדש],
התשמ"א-1981

16.9.2015

לכבוד
שר הבריאות

בענין:

ד"ר בעז לב, המשנה למנכ"ל משרד הבריאות באמצעות באת כחו,
עוה"ד יונתן ברג מלשכת היועצת המשפטית, משרד התובע הראשי משרד
הבריאות, ירושלים

הקובל

- נגד -

1. מר מונזר מסארוה [REDACTED], רוקח מורשה בעל רשיון [REDACTED]
ע"י ב"כ עוה"ד מועתז גאבר, מרחוב קרליבך 13 ת.ד. 51906, תל-אביב 67132

נקבל מס' 1

2. ד"ר אחמד אבראהים [REDACTED], רוקח מורשה בעל רשיון [REDACTED]

נקבל מס' 2

המלצה

1. הקובלנה -

ביום 16.11.2011, הוגשה קובלנה כנגד הנקבלים, על כי נהגו בדרך שאינה הולמת את
מקצוע הרוקחות וגילו רשלנות גסה במילוי תפקידם, כאמור בסעיף 56(1), ו- (3) - (4)
לפקודת הרוקחים [נוסח חדש], התשמ"א-1081 (להלן - **הפקודה**), בכך שקשרו קשר
להטעות את משרד הבריאות והוציאו אישור על ידי הצגת מצג שווא בפני משרד הבריאות.
כנגד נקבל מס' 2 נטען גם כי הוא מסר גרסאות כוזבות למשרד הבריאות.

2. הוועדה -

אנו הח"מ מוננו על ידך, להיות ועדה שתדון בקובלנה (להלן - **הוועדה**).

3. החלטת ביניים -

ביום 6.7.2015, ניתנה החלטת ביניים, לפיה מצאנו כי התנהלותם של הנקבלים, לא הולמת
את מקצוע הרוקחות ומהווה רשלנות גסה במילוי תפקידם וכי לפיכך הנקבלים עברו
עבירות משמעת כאמור בסעיף 56(1) ו- (3) לפקודה וכן כאמור בסעיף 56 (4) לפקודה, בהנתן
שלא מדובר במעידה חד פעמית, אלא בהפרה מתמשכת של הוראות הפקודה.

ד"ר אבראהים ומסארוה-החלטת ביניים

בהתאם לאמור בהחלטת הביניים האמורה, הגישו הצדדים את טיעוניהם, לעניין אמצעי המשמעת אשר ראוי להטיל על כל אחד מהנקבלים, בכתב.

הפרשה שברקע הקובלנה והחלטת הביניים -

4.

נקבל מס' 2 שהיה בתקופה הרלבנטית בעלים של מספר בתי מרקחת במחוז ת"א ובמחוז מרכז, לרבות בית מרקחת "דור" (להלן - **"ב"מ דור"**) הגיש, ביום 24.9.2009, למשרדי הרוקחת המחוזית בלשכת הבריאות בת"א, בקשה לאישור נקבל מס' 1 כרוקח אחראי בב"מ דור. בבקשה צויין שנקבל מס' 1 מתחייב לעבוד בב"מ דור, בימים א' עד ו', בין השעות 8.30 עד 14.30.

בפועל נקבל מס' 1 לא עבד בב"מ דור 30 שעות שבועיות, כנדרש מרוקח אחראי לפי נוהל אישור "רוקח אחראי" לניהול בית מרקחת/חדר תרופות", של משרד הבריאות (להלן - **הנוהל 1/ת**) והוא אף לא נכח בו בשעות הבוקר, כפי שהתחייב וכפי שצויין בבקשה למינוי כרוקח אחראי. עבודתו העיקרית של נקבל מס' 1, בתקופה הרלבנטית, היתה כרוקח במשרה מלאה בסניפים שונים של קופת חולים לאומית (להלן - **לאומית**), כאשר מטרתו היתה להתקבל שם כעובד קבוע ובמקביל לעבודה בלאומית, הוא עבד במשך תקופה קצרה ובאופן חלקי בלבד, בב"מ דור.

כפועל יוצא מכך, במשך כחמישה חודשים, הניהול המקצועי של ב"מ דור לא היה נתון, כנדרש לפי הפקודה, בידיו של רוקח אחראי, אלא בידי רוקחים שונים, שגם ביצעו הזמנות של סמים מסוכנים וניהלו את תנועות הסמים, פעולות שרק מי שאושר כרוקח האחראי של בית מרקחת, מורשה לבצען.

מהראיות שהוגשו בהליך זה עלה, כאמור בהחלטת הביניים, כי:

במשך כחמישה חודשים, שני הנקבלים כאחד, הטעו את משרד הבריאות לחשוב שנקבל מס' 1 אכן מנהל בפועל את הפעילות המקצועית של ב"מ דור, כאשר שני הנקבלים לא מצאו לנכון להודיע לרוקחת המחוזית שבפועל נקבל מס' 1 נטש למעשה את בית המרקחת, בסמוך לאחר שמינויו כרוקח אחראי אושר, או למצער כעדותו של נקבל מס' 1, כשבוע או שבועיים לאחר מכן.

נקבל מס' 1 ידע בהכרח, עוד שעה שהוגשה הבקשה למינויו כרוקח אחראי בב"מ דור (להלן - **הבקשה 2/ת**), כי לאור שעות עבודתו בלאומית, לא יעלה בידו לעבוד בב"מ דור, ימים ושעות כפי שהתחייב בבקשה למינוי 2/ת. סביר להניח שגם נקבל מס' 2 היה מודע לכך מתחילה, או שלמצער הוא לא טרח לברר, שעה שהגיש את הבקשת למינוי 2/ת, אם יכול ששעות העבודה של נקבל מס' 1 בלאומית, ידורו בכפיפה אחת עם ההתחייבות שניתנה בבקשה למינוי 2/ת. כל מה שעמד לנגד עיניו הוא אך שבית המרקחת יפעל, ויהא המחיר אשר ציבור הלקוחות עשוי לשלם, אשר יהיה. גם לאחר שהתברר שנקבל מס' 1 עובד בפועל בלאומית, בימים ובשעות שבהן הוא אמור לעבוד בב"מ דור, ממשיך נקבל מס' 2 לטעון כי ב"מ דור התנהל בתקופה הרלבנטית בפיקוחו של רוקח אחראי, כדת וכדין, והוא מלא טענות כרימון על כך שהוא נדרש לסגור, משהתברר שלא כך הוא.

שני הנקבלים לא מצאו לנכון, להעמיד את הרוקחת המחוזית על כך שנקבל מס' 1 לא מקיים את ההתחייבות האמורה, או על כך שבמ"ר דור נותר, במשך חודשים, ללא רוקח אחראי. כאמור, נקבל מס' 1 נטש את בית המרקחת ונקבל מס' 2 נתן לבית המרקחת להמשיך ולהתנהל ללא רוקח אחראי בידעו היטב שאם יתגלה שכך, הוא יאלץ לסגור את בית המרקחת.

הגדיל לעשות נקבל מס' 2, כאשר חזר ומסר לרוקחת המחוזית גרסאות כוזבות וגם לאחר שהדברים התבררו במקרה, בעקבות הביקורת בלאומית, הוא המשיך בשיטתיות לנסות להסוות את מה שאירע בפועל, כשהוא מציג למשרד הבריאות גרסאות שאין להן אחיזה במציאות. כך גם עתה, למרות הראיות שהוגשו בהליך זה, הוא ממשיך לדבוק בגרסתו שנקבל מס' 1 מילא את תפקידו כרוקח אחראי באופן מלא, לפחות עד למחצית חודש פברואר 2010.

4.1. טענות ב"כ הקובל

ב"כ הקובל טען כי אמצעי המשמעת שיש לנקוט בו במקרה זה הוא בהתליית רשיונו של נקבל מס' 1 לעסוק ברוקחות, לתקופה של שנה וחצי לפחות ובהתליית רשיונו של נקבל מס' 2 לעסוק ברוקחות לתקופה של שלו שנים לפחות.

זאת לטענת ב"כ הקובל -

(א) מדובר בעבירות משמעת חמורות. הטעיית משרד הבריאות לחשוב שנקבל מס' 1 מנהל את במ"ר דור, מהווה התנהגות ערכית פסולה הפוגעת במעמדו ובתדמיתו של מקצוע הרוקחים, כמו גם ביכולתו של משרד הבריאות לפקח על קיומם של הסטנדרטים המחייבים בתחום הרוקחות, ולהגן על המטופלים שפנו לבמ"ר דור;

(ב) לא מדובר במעידה חד פעמית אלא בדפוס התנהגות בעייתי ואקטיבי שנמשך לפחות חמישה חודשים, כאשר מעשיהם החוזרים ונשנים של הנקבלים, שנעשו תוך ניצול לרעה של סמכותם כרוקחים, פגעו במהימנותם כאנשי מקצוע בתחום הרפואה, בתדמית המקצוע ובאמון הציבור ברוקחים;

(ג) הנקבלים הטעו את משרד הבריאות משיקולים של בצע כסף, נקבל מס' 1 אמנם עשה כן תמורת סכום נמוך ואולם נקבל מס' 2 הצליח בתרמית לגרוף רווח משמעותי, כאשר בתקופה הרלבנטית הוא לא שילם משכורת לרוקח אחראי. לפיכך נדרש לנקוט במקרה זה באמצעי משמעת חמור, אשר יהווה משקל נגד לשיקול הרווח העשוי להכשיל רוקחים נוספים.

(ד) אמצעי המשמעת הראוי, במקרה זה, חייב לעמוד ביחס מתאים לחומרת הפגיעה בכבוד המקצוע ובאמון הציבור בו, שאם לא כן עשוי להשתמע מסר מוטעה לציבור הרוקחים ולציבור הכללי כי מערכת הבריאות והעומדים בראש מקלים ראש בעבריינות מסוג זה, ובכך לפגוע פגיעה קשה בתדמית המקצוע בעיני הציבור, באמון שהציבור רוחש לו, כמו גם באמון הציבור במערכת האכיפה ובגורמי הבקרה והפיקוח של משרד הבריאות;

(ה) השיקול העיקרי בקביעת העונש המשמעתני הוא אינטרס הציבור, כשהוא מפנה לאמור בפסק הדין בעניין אליהו¹ כי: "על בית המשפט או ועדת המשמעת 'לכוון את ההתנהגות המקצועית למסלול הראוי ולמנוע התגבשותן של אמות מידה מוטעות או בלתי הולמות'".

(ו) בהנתן שהנקבלים ביצעו את עבירות המשמעת בזדון, בתחכום וכשיטת עבודה, כדי להונות ולהטעות את משרד הבריאות, ראוי ללמוד, לעניין זה, מהענישה המשמעתית שהוטלה בשלושה מקרים: פרשת אליהו האמורה לעיל שרשיונו לעסוק ברפואה הותלה למשך שלוש שנים, פרשת לביו ליאור², שרשיונו לעסוק ברפואה הותלה למשך שנה, ופרשת הרוקח וייס³, שרשיונו הותלה למשך חמש שנים.

(ז) יש לראות בחומרה רבה יותר את התנהלותו של נקבל מס' 2, אשר מסר לרוקחת המחוזית גרסאות כוזבות אף לאחר שהדברים התבררו, כשהוא המשיך בשיטתיות לנסות ולהסוות את מה שאירע בפועל והציג למשרד הבריאות גרסאות שאין להן אחיזה במציאות.

4.2. טענות בא כחו של נקבל מס' 1

¹ ע"א 412/90 אליהו נ' שר הבריאות ואח', פ"ד מד(4), 422 בע"מ 427

² ע"א 10989/04 ליביו ליאור נ' שר הבריאות ואח', ניתן ביום

³ בע"מ 444/07 וייס נ' מדינת ישראל, ניתן ביום

בא כחו של נקבל מס' 1 טען כי בנסיבות העניין יש להסתפק, לגבי נקבל מס' 1, באמצעי משמעת של אזהרה בלבד.

זאת לטענתו לאור כל אלה:

(א) הוועדה טעתה במסקנותיה שבהחלטת הביניים;

(ב) הוועדה פסולה מלדון בעונש המשמעת, מאותם נימוקים שהועלו על ידו שעה שטען, קודם לקבלת החלטת הביניים, כי הוועדה פסולה מלדון בקובלנה;

(ג) חלקו של נקבל מס' 1 בפרשה, מזערי ביותר. הוכח שרובם ככולם של המעשים המפורטים בקובלנה נעשו על ידי נקבל מס' 2. לגבי נקבל מס' 1 מדובר בעניין מנהלי גרידא וחלקו, אם בכלל, היה רק באי מתן הודעה, ולא בהפרת כללים או תקנות שיש בהם משום פגיעה או סכנה לבריאות הציבור.

(ד) נקבל מס' 1 שיתף פעולה באופן מלא, עם "שיטות החקירה של הרוקחת המחוזית" כדבריו, שנעשו ללא אזהרה, כאשר המידע שנקבל מס' 1 מסר לה, הוא הבסיס היחיד להוכחת הטענות נגדו. זאת ועוד, הרוקחת המחוזית הודיעה לנקבל מס' 1 מראש ואף בסוף החקירות, שאין לו כל חלק בפרשה והחקירות שלו לא נועדו אלא כדי לפעול נגד נקבל מס' 2.

(ה) נקבל מס' 1 ניסה לקיים לעצמו פרנסה חלופית במחוז המרכז, כרוקח אחראי בבית מרקחת בטייבה. אלא שפניה של יו"ר הוועדה לרוקח המחוזי במחוז המרכז, הביאה לביטול האישור שניתן לנקבל מס' 1 לשמש כרוקח אחראי כאמור. מעשה זה מלמד, כך לטענת ב"כ של נקבל מס' 1, על כך שהוועדה דאגה להטיל עונשים "פיראטיים" עוד לפני שהתקבלה החלטת הביניים.

(ו) עקב ההליכים בתיק זה, אבד נקבל מס' 1 את מטה לחמו, בעודו המפרנס היחיד של משפחתו, אשתו ושתי בנותיו הקטינות, כמו גם של הוריו הקשישים החיים מקצבת זקנה. זאת ועוד, נקבל מס' 1 כבר קיבל את עונשו ואף מעבר לכך, שעה שהאישור שניתן לו כרוקח אחראי בוטל, ואף נמנע ממנו לשמש כרוקח אחראי גם ביתר המחוזות. עניין זה גרם לנקבל מס' 1 לזעזוע כלכלי והוא לא מצליח להתאושש ממנו.

(ז) אין לגזור גזירה שווה בין הנקבלים, כך עולה מכתב הקובלנה מה גם שב"כ הקובל עצמו הודיע בתחילת ההליך שבדעתו לפצל את הקובלנה.

(ח) לנקבל אין עבר בענייני משמעת כרוקח ואף מאז הוגשה הקבלנה לא הוגשה נגדו קובלנה או תלונה.

4.3. טענות בא כחו של נקבל מס' 2 -

נקדים ונזכיר את שנאמר בהחלטת הביניים בקשר לסיכומים שהוגשו אז על ידי נקבל מס' 2, כדלקמן: "... נציין כי התלבטנו לא מעט אם הטענות שבסיכומים שהגיש נקבל מס' 2, ראיות להתייחסות. מצד אחד - מדובר במסמך חמור ביותר, שרובו מוקדש להשתלחות אלימה וחסרת רסן בנב' כהן ובעובדי לשכת הרוקחת המחוזית בת"א. זה גם המקום לציין, שנקבל מס' 2 נקט בלשון דומה עוד במהלך הדיונים. בהם הוא נטל חלק." דא עקא שטענותיו של נקבל מס' 2, לעניין העונש המשמעת, אף חמורות יותר, בלשון המעטה, והן כשלעצמן, מעלות ספק כבד בדבר התאמתו לשמש כרוקח ולו לאור העולה מהן המבטא כפירה בסמכותו של משרד הבריאות לפקח על הנעשה בתחום הרוקחות, כמו גם זלזול וביטול ביחסו לכללים בסיסיים שנדרש לקיימם, לפי חוק ולפי הוראות משרד הבריאות.

ככל שעלה בידינו להפריד את המוץ מהבר, נראה שנקבל מס' 2 טוען, לעצם העניין, כדלקמן:

(א) הרוקחת המחוזית העידה שנקבל מס' 1 עבד בבמ"ר דור 20-15 שעות בשבוע, אלא שחשוב זה לא מביא בחשבון עבודה בשעות צהריים, בשעות שאחרי הצהריים, בימי שישי, בשבת ובמהלך תורנויות. הדרישה שהנקבל יעבוד בשעות הבוקר מנותקת מהמציאות ואף נובעת מאפליה. נקבל מס' 2 טען גם שמדובר

ב"אכיפה בררנית", בהנתן שלגבי בתי מרקחת במחוזות אחרים, נהוג לאשר רוקח כרוקח אחראי, העובד בבית המרקחת לא בשעות הבוקר דווקא.

נקדים ונבהיר כבר עתה, כי הרוקחת המחוזית לא העידה כאמור, הטענה כאילו נקבל מס' 1 עבד, בתקופה הרלבנטית, 15-20 שעות בשבוע או אף יותר מזה כטענת נקבל מס' 2, עומדת בסתירה לעדותו של נקבל מס' 1 עצמו, והיא לא מתיישבת עם ראיות אחרות. לא למותר לציין שנקבל מס' 2 לא הביא ראיה כלשהי, לרבות לגבי ימים או שעות שבהן נקבל מס' 1 נכח בב"מ דור בתקופה הרלבנטית.

זה המקום להזכיר כי לפני הנוהל ת/1, כתנאי למתן אישור רוקח כרוקח אחראי נדרש מהמועמד: "לעבוד בבית-המרקחת שמנוהל על-ידו ונתון לאחריותו לא פחות מ-30 שעות בשבוע הפרוסות על מינימום 5 ימים, וחלק מהשעות יהיו בשעות היום (משמרת א')". דו"ח שעות העבודה של נקבל מס' 1 בלאומית, מעלה בברור שהוא לא יכול היה לקיים את ההתחייבות שבבקשה ת/2, או את הנדרש לפי הנוהל ת/1.

נוסיף ונבהיר כי ככל שלנקבל מס' 2 טענה לגבי דרישה להעסקת רוקח אחראי בשעות הבוקר, כתנאי להפעלת ב"מ דור, ככל שהיתה כזו, לא זה המקום לדון בה, מה גם שאין בפנינו ראיה שכך היה. עניינו בהתחייבות שניתנה למשרד הבריאות, שבהסתמך עליה אושר נקבל מס' 1 כרוקח אחראי והתאפשרה הפעלתו של בית המרקחת. נקבל מס' 2 שהגיש את הבקשה והיה מודע להתחייבות, עשה דין לעצמו והמשיך להפעיל את בית המרקחת, במשך חודשים, בידיעה שההתחייבות האמורה לא מתקיימת בפועל, הוא לא מצא לנכון להודיע על כך למשרד הבריאות ואף לאחר שהדבר התגלה, הוא טען וממשיך לטעון גם עתה, כאילו הניהול המקצועי של במ"ר דור, בתקופה הרלבנטית, היה נתון בידיו של רוקח אחראי וכי הרוקח האחראי נכח בבית המרקחת כנדרש.

(ב) הטענה כאילו הוא הפיק רווח כספי ממה שכונה על ידו "הפעלת רוקח פיקטיבי" (ככל הנראה נקבל מס' 2 מתייחס בכך לטענת ב"כ הקובל בסיכומים לעניין העונש), מגוחכת, לאור הכנסותיו והסכומים שהוא תורם לקהילה.

אכן ספק אם הרווח הכספי שעמד לנגד עיניו של נקבל מס' 2 היה השכר ששולם מס' 1, ככל ששולם. דא עקא, שכאמור בהחלטת הביניים, הרווח הכספי שעמד לנגד עיניו קשור בעצם המשך ההפעלה של ב"מ דור ומניעת סגירתו, זאת גם בניגוד להתחייבות שנתנה למשרד הבריאות ובידיעה ברורה שבית המרקחת מתנהל שלא כדיון, בלא שבפועל קיים בו רוקח אחראי.

(ג) ראוי היה שיו"ר הוועדה יפסול עצמו מלדון בקובלנה, בהיותו רוקח מחוזי ולפיכך נגוע בניגוד עניינים.

טענה זו נדחתה עוד במהלך הדיונים בקובלנה, כאמור בהחלטת הביניים.

6. דיון והמלצה

בפקודה, כמו גם בתקנות שלפיה, נקבעו הוראות וכללים, כגון: לעניין תיעוד, ניפוק תרופות, רכישתן ותנאי אחזקתן, לעניין מבנה וניהול בית מרקחת, כמו גם לעניין רישוי רוקחים ובתי מרקחת וכן פיקוח על המסחר בתרופות.

הוראות אלה, אמנם נראות על פניהן כהוראות מנהליות פורמליות, אלא שהן נועדו למנוע פגיעה בבריאות הציבור, לאור הסיכון הכרוך בנטילת תרופה העשויה להביא, במקום מזור, לנזק. בבית מרקחת שאינו מנוהל כראוי מבחינה מקצועית יכול שיקרה שתנתן ללקוח תרופה שפג תוקפה, תרופה שנפגמה בשל תנאי אחזקה לקויים או כאלה שאינם תואמים את הנדרש לגביה, או אף תרופה הכוללת חומר מזיק בכלל, או חומר שאסור בהתוויה לאדם מסויים או למחלה שלקה בה.

על הצורך בקיומם של פיקוח ובקרה הדוקים בתחום המסחר בתרופות, עמד בית המשפט העליון בעניין וייס⁴, באמרו: "תרופות הן מוצר רגיש ומשמעותי ביותר, יש להן השלכות ברורות וישירות על בריאותו של הציבור. לפיכך, תחום המסחר בתרופות דורש פיקוח ובקרה הדוקים על שלבי המסחר השונים. החששות בתחום זה רבים, החל מאחסנה והובלה לא ראויים של התרופות, דבר אשר עלול לפגום בהן, וכלה בזיוף תרופות ושאר עבירות פרמצביות...". לעניין זה התייחס גם השופט (בדימוס) ו. זילר ז"ל, בצו שניתן באותו מקרה, באמרו: "... המפר הוראה הכלולה ברשת הנורמטיבית (למשל מוכר תרופה שלא בארזה המקורית שלה, או מוכר תרופה שהאצווה הרשומה איננה תואמת את אצוות תכולתה, או מוכר תרופה שנרכשה ממקור לא ברור, לא מוכר, או לאו בר היתר) אינו עובר על מה שיכול להראות אולי ממבט שטחי הוראה פורמלית. הפרת החוק הנעשית על ידו, היא לאמיתו של דבר מהותית ומצויה בליבת העניין המהותי. התפוררות המבנה הנורמטיבי (הפורמלי כביכול) ימנע כל אפשרות להשלים סדר ולפקח על תקינותם הרפואית של התרופות הנסחרות בשוק."

רוקח מורשה, הוא שהופקד על יישומן של הוראות אלה, הוא האחראי לקיימן כלפי הצרכן, השם את מבטחו ברוקח, כמי שלא יסטה מהן, כהוא זה. זאת גם בהינתן, שמי כרוקח מודע להשלכות הוותיקות גורל העשויות להיות לשימוש בתרופה שמקורה לא ידוע, בתרופה שלא אוחסנה בתנאים מתאימים, בתרופה שאינה תואמת במדויק את התוויית הרופא, או כזו שלא הותוותה על ידי רופא, אף שניפוקה מחייב מרשם.

כך הוא ביתר חומרה, כאשר מדובר ברוקח שהוא בעלים של בית המרקחת ואף ביתר שאת במי שקיבל אישור לכהן כרוקח אחראי בבית מרקחת, שבידיו הופקדה האחריות לתפקוד המקצועי התקין של בית המרקחת, כאמור בסעיף 10(א) לפקודה, הקובע לאמור: "בית מרקחת יהא מסור לניהולו המקצועי ולפיקוחו של רוקח אחראי שאישור לכך המנהל, והוא יהיה אחראי לביצוע הפעולות המקצועיות בבית המרקחת ולמילוי הוראות פקודה זו וכל דין אחר הנוגע לבית המרקחת."

לפיכך גם נקבע בתקנה 2 לתקנות הרוקחים (תנאי פתיחה וניהול של בתי מרקחת וחדרי תרופות), תשמ"ב-1982 (להלן – תקנות ניהול בתי המרקחת), לאמור: "לא תאושר לאדם בקשה לרשיון לפי החוק לבית מרקחת אלא בניהולו של רוקח אחראי הממלא אחר הוראות תקנה 3 ונתמלאו בעסק התנאים המפורטים בתקנות אלה להנחת דעתו של רוקח מחזוי במחוז בו מצוי בית המרקחת."

על מטרת מינויו של רוקח אחראי לבית מרקחת, בשמירה על רמתו המקצועית ובשמירה על אנטרס הציבור, עמד בית המשפט העליון, אגב דיון בעניין אחר, בבג"צ 9596/02 פיצוי נמרץ נ' לשכת עורכי הדין, באמרו: "דווקא ע"י החיוב להעסיק רוקח שכיר מבטיח המחוקק כי הבעלים הלא-רוקח יפעיל את שירותי הרוקחות בדרך מקצועית. שוב לפנינו דוגמא בה המחוקק מאפשר חופש נרחב לעיסוק לתחרות ולעסקים, ובכל זאת שהרמה המקצועית ועניינו של הציבור יישמרו ע"י כך שכל בית מרקחת ינהל ע"י רוקח אחראי; על פי סעיף 11 לפקודה, הקובע כי: "לא ישמש אדם רוקח אחראי אלא לבית מרקחת אחד"; ועל ידי הסעיפים 23 ו-44, הקובעים כי דקחת תרופה תיעשה רק ע"י רוקח מורשה, ומכירתה – בהשגחת הרוקח האחראי – גם אם בית המרקחת שייך לאדם שאינו איש מקצוע."

האמור שם נכון גם לענייננו, אף שבמקרה זה הבעלים של ב"מ דור, הוא עצמו רוקח, אלא שהוא נדרש להעסיק בב"מ דור רוקח שאושר כרוקח אחראי, משהוא עצמו לא מילא תפקיד זה, ככל הנראה בהיותו בעלים של מספר בתי מרקחת.

בא כחו של נקבל מס' 1 טען כאמור כי חלקו של מרשו בפרשה מזערי ביותר וכי חלקו, אם בכלל, היה רק באי מתן הודעה, ולא בהפרת כללים או תקנות שיש בהם משום פגיעה או סכנה לבריאות הציבור.

טענה זו טוב שלא נטענה משנטענה. מי שקיבל על עצמו להיות רוקח אחראי בבית מרקחת, נושא באחריות כבדת משקל, הן כלפי ציבור הלקוחות והן כלפי משרד הבריאות שמצאו ראוי לתפקיד. הן ציבור הלקוחות והן משרד הבריאות שמים בו את מבטחם שבית המרקחת יתנהל, תחת פיקוח הצמוד, תוך הקפדה על כל כלל והוראה שנקבעו לעניין המסחר בתרופות, כללים והוראות שנועדו כאמור להבטיח את שלומו של הציבור הנוזק לשירות הניתן בו. רוקח אחראי הנוטש את משמרתו, כפי שעשה נקבל מס' 1, גם בלא להודיע למשרד הבריאות, מועל באמון שניתן בו הן על ידי משרד הבריאות והן על ידי

הציבור. במקרה זה אמנם לא מדובר ברוקח אחראי שרכש תרופות ממי שאינו מורשה בכך, או ניפק תרופה שפג תוקפה, אלא שמעשהו של נקבל מס' 1, והמשך הפעלת בית המרקחת על ידי נקבל מס' 2, תוך הסתרת העובדה שבפועל לא קיים בו רוקח אחראי, לא נופלים בחומרתם ממעשים כגון אלה.

בא כחו של נקבל מס' 1 שב ומעלה טענות שנטענו על ידו קודם שהתקבלה החלטת הביניים, או אף במהלכו של הדיון בקובלנה כדלקמן:

(א) לטענתו נפלו פגמים במה שהוא מכנה "חקירת" מרשו על ידי הרוקחת המחוזית. טענות אלה, כאמור בהחלטת הביניים, כבר נדונו ונדחו. זאת ועוד, בשונה מטענת בא כחו של נקבל מס' 1, העובדה שנקבל מס' 1 לא נכח בב"מר דור כנדרש, עולה לא רק מדברים שנמסרו על ידו לרוקחת המחוזית, אלא גם מעדותו בהליך זה ומדו"חות הנוכחות שלו בלאומית, המדברים בעד עצמם.

(ב) בא כחו של נקבל מס' 1, טוען כי הוועדה פסולה מלדון בעונש המשמעותי, לאור טענות שהועלו על ידו, עוד קודם לכן, לפיהן לדעתו הוועדה היתה פסולה מלדון בקובלנה. טענות אלו נדחו עוד קודם לכן, כאמור בהחלטת הביניים.

(ג) בא כחו של נקבל מס' 1 טוען, שאישור שניתן לו לשמש כרוקח מחוזי במחוז המרכז בוטל, לאחר שיו"ר הוועדה הביא לידיעת הרוקח המחוזי במחוז המרכז שכנגד מרשו מתקיים הליך משמעותי. גם לנושא זה נתנה התייחסות בהחלטת הביניים.

בא כחו של נקבל מס' 1 מוסיף וטוען, כי מרשו כבר קיבל את עונשו הן כאשר האישור לשמש כרוקח אחראי בב"מר דור בוטל וכאשר גם לא ניתן לו אישור לשמש כרוקח אחראי במחוז אחר.

איננו סבורים שמדובר בענישה כפולה. המדובר בשני עניינים שונים בתכלית. רוקח שניתן לו אישור לשמש כרוקח אחראי, נוטל על עצמו אחריות נוספת מעבר לזו המוטלת על רוקח ככזה. לפיכך נדרש, לפי הנוהל ת/1 כי אישור כאמור יינתן רק לרוקח שלו ניסיון וידע מתאמים, הנוטל על עצמו להיות נוכח בבית המרקחת בהיקף מסויים, והסמכות לאשר רוקח כרוקח אחראי או לבטל את אישור כאמור, נתונה, לפי הוראות הנוהל האמור, לרוקח מחוזי.

נזכיר כי כאמור בהחלטת הביניים, מעבר לטענת בא כחו של נקבל מס' 1 כאילו בהמשך ניתן לנקבל מס' 1 אישור לשמש כרוקח אחראי במחוז אחר ואישור זה בוטל, אין בידי הוועדה כל ראיה לכך. זאת מעבר למה שנמסר על ידי יו"ר הוועדה כי משנודע לו שהרוקח המחוזי במחוז המרכז התבקש לאשר את מינויו של נקבל מס' 1 כרוקח אחראי וכי לפיכך, כנהוג בנסיבות כגון אלה, הוא הביא לידיעת הרוקח המחוזי, כי כנגד נקבל מס' 1 תלויה ועומדת קובלנה שהדיון בה טרם הסתיים. נזכיר גם כי לפי האמור בנהל ת/1, רוקח מחוזי מוסמך לבטל אישור שניתן לרוקח לשמש כרוקח אחראי, בנסיבות בהן קיים חשד לעבירה על הוראות משרד הבריאות, או כאשר קיים חשד שהרוקח האחראי נעדר מבית המרקחת שבאחריותו שלא לפי מתכונת העבודה שפורטה בבקשה לאשרו כרוקח אחראי.

בשונה מביטול האישור לשמש כרוקח אחראי, המתבקש בהכרח בנסיבות העניין, שהרי על פני הדברים מי שנוהג כמנהגו של נקבל מס' 1 לא ראוי לשמש כרוקח אחראי, עניינה של הקובלנה בהליך משמעותי אשר נועד לבחון, אם לאור התנהלות הנקבל בתפקידו כרוקח אחראי, הוא עדיין ראוי לאמון שניתן בו, שעה שניתן לו הרשיון לעסוק ברוקחות, או שמא התנהלותו אינה הולמת רוקח מורשה ככזה.

על מטרת הסנקציה המשמעותית עמד בית המשפט העליון בפרשת מאיר סויסא⁵ באומרו: "הדיון המשמעותי לא נועד להעניש את העברייני, כי אם לקבוע, בראש ובראשונה, אם הוא עודנו ראוי לאמון אשר רחשו לו השלטונות והציבור..." ועוד נאמר שם: "עבירת משמעת מתהווה אם עובר מדינה 'התנהגות התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה או התנהגות התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה' (סעיף 17[3]). מטרתן של אמות מידה מקיפות אלה התנהגות שאינה 'הולמת', או שיש בה כדי לפגוע ב'תדמית' - לשקף את התפיסות הבסיסיות המונחות ביסוד השירות הציבורי. 'מושגי שסתום' אלה מבטאים את הערכים והעקרונות אשר שוררים בשירות הציבורי. הם פרי

⁵ בג"צ 7074/93 מאיר סויסא נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מה(2), 749

ההשתקפות של היחסים הבסיסיים שבין הפרם לבין הרשות, ושבין האורח לבין השירות. הם משתרעים על כל אותן פעולות אשר יפגעו באמון שהציבור נותן לעובדי השירות הציבורי."

דברים אלה מתייחסים לעובד ציבור שעבר עבירה פלילית, ואולם ראויים הם גם בהקשר זה.

התנהלות הנקבלים בפרשה זו, פוגעת באופן חמור בתדמית מקצוע הרוקחות, באמון הציבור בו ובגורמי הפיקוח והבקרה על תחום הרוקחות. זאת ועוד, התנהלות כגון זו של הנקבלים פוגעת אנושות באמון שניתן ברוקחים ובראשם רוקחים שמונו כרוקחים אחראים, המהווה תנאי הכרחי ליכולתו של משרד הבריאות לקיים פיקוח ובקרה נאותים על הנעשה בתחום זה. אמנם לא מדובר ברוקחים שבמו ידיהם מסרו ללקוח תכשיר רפואי שנרכש ממקור שאינו מורשה, או תכשיר שלא הוחזק בתנאים שנקבעו לגביו ולפיכך יכול שהוא פגום, אלא שהותרת בית מרקחת בלא שקיים בו רוקח אחראי, אינה נופלת בחומרתה מעבירות אלה, לאור הסכנות הכרוכות בה. בהעדרו של רוקח אחראי, גם במשך חודשים, משמע שבבית המרקחת הופרו בהכרח הוראותחוק מפורשות כגון: הוראת סעיף 23 לפקודה או תקנות הסמים המסוכנים, תש"ס-1979.

מעשיהם החמורים של הנקבלים, שגם התקיימו במשך תקופה ארוכה, עד שהתברר למשרד הבריאות, בדרך מקרה, שבמ"ר דור נותר ללא רוקח אחראי, מחייבת לדעתנו ענישה משמעותית, של התליית רשיונו של כל אחד מהם לעסוק ברוקחות לתקופה ממושכת.

זה המקום להבהיר שאף אנו סבורים, שיש לראות בחומרה רבה יותר את מעשיו של נקבל מס' 2.

בשונה מנקבל מס' 1 שהודה במעשיו, נקבל מס' 2 טען בפני הרוקחת המחוזית וממשיך לטעון גם עתה, שבמ"ר דור הכל התנהל כדת וכדין וכי נקבל מס' 1, מלא את תפקידו כרוקח אחראי ואף טען לעניין זה לעובדות שאין להן אחיזה במציאות. כגון: טענתו לעניין השכר שכאילו שולם לנקבל מס' 1 ולקיומם של תלושי שכר, שהצטמצמו למסמך אחד שהוגש על ידו לרוקחת המחוזית, ועל פניו מעלה ספקות בדבר מהימנותו. לא למותר לציין שבטענות שהגיש נקבל מס' 2 לעניין העונש, הוא חוזר על טענתו כי נקבל מס' 1 אכן מלא את תפקידו כרוקח אחראי בב"מ דור ובהיקף הנדרש, אלא שהפעם, כך לטענתו, נקבל מס' 1 אמנם לא עשה כן לפי ההתחייבות שנתנה למשרד הבריאות או כנדרש לפי הנוהל ת/1, אלא לפי כללים שונים אשר לדעת נקבל מס' 2 הם הכללים הראויים. כך ממשיך לטעון נקבל מס' 2, גם עתה, למרות העולה מהראיות שהובאו בהליך זה, מהן עולה בברור שנקבל מס' 1 לא נכח בב"מ דור כנדרש ואף לאחר שנקבל מס' 1 הודה כי הוא לא נכח בבית המרקחת 30 שעות בשבוע, או אף בקירוב לכך וכי בפועל הוא נטש את בית המרקחת, זמן קצר לאחר שאושר מינויו כרוקח אחראי. יש לראות בחומרה רבה טענות אלו של נקבל מס' 2, המעיד על עצמו שהוא בעל נסיון מקצועי עשיר וארוך שנים, שבבעלותו מספר בתי מרקחת. משמע שמדובר במי שמכיר את ההוראות אך בחר במודע לעשות דין לעצמו, תוך זלזול בכללים החלים על הניהול המקצועי של בית מרקחת. מעשיו של נקבל מס' 2 מעידים על כך שהוא כופר בסמכותו של משרד הבריאות לפקח על פעילותם של בתי המרקחת והוא אף פעל על מנת להכשיל את משרד הבריאות במילוי תפקידו כאחראי לתקינות המסחר בתרופות.

שעה ששקלנו מהי תקופת ההתליה שעליה ראוי להמליץ לגבי נקבל מס' 1, נתנו דעתנו גם לשיקולים לקולא כלדקמן: זו פעם ראשונה שהוגשה נגדו קובלנה, הוא הודה, עוד בשלב מוקדם בפני הרוקחת המחוזית שהוא אכן הפר את התחייבותו ולא עבד בב"מ דור כנדרש ואף נטש אותו למעשה והוא הביע בפנינו חרטה על התנהלותו, אם כי נותר בנו ספק אם חרטה זו לא היתה אלא מהשפה אל החוץ ואם אכן הוא הפנים את הלקח. עוד נתנו דעתנו לכך שמדובר באדם צעיר יחסית, שהוא אב לשתי בנות קטינות, הנושא גם בפרנסת הוריו והתליית רשיונו לעסוק ברוקחות כרוכה בפגיעה משמעותית בפרנסתו ובפרנסת משפחתו.

באשר לנקבל מס' 2, למול התנהלותו החמורה, לרבות העובדה שהוא ממשיך לדבוק, גם כיום, בטענה כי התנהלותו היתה כדת וכדין, לא ניתן להתעלם מכך שמדובר באדם מאוד מבוגר שבריאותו לקויה וספק רב אם מצבו הבריאותי מאפשר לו לעבוד. זה המקום להבהיר, שבמהלך הדיון בקובלנה למדנו מפיו של נקבל מס' 2, שבמקביל להליך זה התקיים בעניינו דיון בקובלנה נוספת. דא עקא שב"כ הקובל לא טען לעניין זה, לא ידוע לנו מהן הטענות שהועלו נגד נקבל מס' 2 באותה קובלנה ולפיכך לא מצאנו לנכון להביא עניין זה במסגרת השיקולים לעניין העונש.

בסיכום:

לאחר ששקלנו את כל האמור לעיל, אנו סבורים כי ראוי יהיה לאמץ את המלצתו של ב"כ הקובל והמלצתנו היא כי רשיונו של נקבל מס' 1 לעסוק ברוקחות, יותלה למשך 18 חודשים וכי רשיונו של נקבל מס' 2 לעסוק ברוקחות, יותלה למשך 36 חודשים.

מגר' הישאם זהר,

יו"ר הוועדה

מגר' האני דאוד
נציג הסתדרות הרוקחים
חבר הוועדה

עו"ד רותי הורן
נציגת היועה"מ
חברת הוועדה